

Anti-terrorismedfinanciering

Mr. M.T. van der Wulp¹⁶⁴

1 Inleiding

'Those who finance terrorist attacks, and rejoice in the murder of innocent victims, are no different from those who plant the bombs or carry the backpacks. Money is the lifeblood of terrorism, and this master terrorist financier richly deserves the maximum sentence imposed today.' Anthony M. Destefano¹⁶⁵

Na de aanslagen op 11 september 2001 in New York en Washington kreeg de bestrijding van witwassen een andere dimensie: de bestrijding van terrorismefinanciering.¹⁶⁶ In deze bijdrage beperk ik mij tot de voor Nederlandse instellingen geldende wet- en regelgeving met betrekking tot de bestrijding van terrorismefinanciering. In dit kader zullen in de eerste plaats de internationale verplichtingen aan bod komen: het Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme, VN-Resolutie 1373 (2001) en de (speciale) Aanbevelingen van de Financial Action Task Force on money laundering. Op basis van dit 'internationale kader' zullen voorts de voor Nederlandse instellingen geldende verplichtingen worden besproken. Hierbij zal de volgende wet- en regelgeving worden behandeld: de Sanctiewet 1977, de Sanctieregeling terrorisme 2002, de Sanctieregeling terrorisme 2002 II, de Sanctieregeling terrorisme 2007, en het Besluit melding transacties financiering terrorisme. Tot slot zal worden ingegaan op de electronic Combined Targeted Financial Sanctions List (Europese Commissie) en de lijsten van het Office of Foreign Assets Control (US Department of the Treasury) en zal een schematisch overzicht worden gegeven.

2 Terrorismefinanciering

Uit analyses blijkt dat er zelfs voor een grote aanslag relatief kleine bedragen nodig zijn. De regeringscommissie 11 september in de VS schat dat de aanslagen van 11 september 400.000 tot 500.000 dollar hebben gekost en de aanslagen in Madrid

¹⁶⁴ Melis van der Wulp is wetenschappelijk medewerker bij de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, sectie Strafrecht van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

¹⁶⁵ Anthony M. Destefano, *Maximum Sentence: Judge Cites Terror of Sept. 11 as He Gives a Yemeni Cleric 75 Years for Plotting to Help al-Queda, Hamas*, *Newsday* (N.Y.), 29 juli 2005, p. A8.

¹⁶⁶ Jaarboek Compliance 2003, p. 8.

circa 10.000 dollar.¹⁶⁷ Deze relatief kleine bedragen vormen de motor achter het terrorisme.¹⁶⁸

In de literatuur worden verscheidene definities van het begrip 'terrorisme' gebruikt. Het blijkt een moeilijk te definiëren verschijnsel waarbij zowel het fenomeen zelf als de definitie ervan aan verandering onderhevig is. In deze bijdrage wordt – uit overwegingen van terminologische uniformiteit en internationale consensus – uitgegaan van de definitie van terrorisme die is opgenomen in artikel 1 van het Kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie inzake Terrorismebestrijding (2002/475/JBZ):^{169 170}

Terrorisme heeft tot doel de bevolking ernstig te intimideren; overheden dan wel een internationale organisatie op onrechtmatige wijze te verplichten een bepaalde handeling te verrichten of zich daarvan te onthouden; dan wel politieke, constitutionele, economische of sociale structuren van een land of een internationale organisatie ernstig te destabiliseren of te vernietigen.

De betekenis van het begrip 'terroristisch misdrijf' wordt in het Wetboek van Strafrecht nergens in een definitie omschreven. Wél is op basis van bovengenoemde definitie van 'terrorisme' uit artikel 1 van het Kaderbesluit vast te stellen aan welke voorwaarden moet zijn voldaan om als zodanig te worden aangemerkt.^{171/172} De bepalingen betreffende terrorisme uit het Wetboek van Strafrecht sluiten derhalve aan bij de definitie uit artikel 1 van het Kaderbesluit. Zo moet ingevolge het Wetboek van Strafrecht onder 'terroristisch oogmerk' het volgende worden verstaan:

*Het oogmerk om de bevolking of een deel der bevolking van een land ernstig vrees aan te jagen, dan wel een overheid of internationale organisatie wederrechtelijk te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden, dan wel de fundamentele politieke, constitutionele, economische of sociale structuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of te vernietigen.*¹⁷³

167 Verslag van het Sanctions Monitoring Team van de VN dat is opgesteld uit hoofde van Resolutie 1526 van de VN-Veiligheid (S/2004/679), bladzijde 12.

168 A.N. Guiora & B.J. Field, *Using and Abusing the Financial Markets: Money Laundering as the Achilles Heel of Terror Financing*, uit: *Journal of International Economic Law*, University of Pennsylvania, mei 2007.

169 Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen, Kaderbesluit van de Raad inzake terrorismebestrijding, 2002/475/JBZ, 13 juni 2002 (Pb EG L 164/3).

170 Deze definitie wordt tevens voorgestaan door de werkgroep 'Terrorisrefinanciering en terrorismebestrijding'. Deze werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst, de Autoriteit Financiële Markten, Belastingdienst Amsterdam, De Nederlandse Bank, FIOD-ECD, Korps Landelijke Politiediensten, Meldpunt Ongebruikelijke Transacties, Openbaar Ministerie, Pensioen- & Verzekeringkamer en Politie Amsterdam-Amstelland.

171 Om als terroristisch misdrijf te kunnen worden aangemerkt, moet ten minste aan twee voorwaarden zijn voldaan: 1. het misdrijf moet als zodanig in de nationale wetgeving zijn aangemerkt én 2. de dader moet de feiten hebben gepleegd met een terroristisch oogmerk.

172 Cleiren & Nijboer, Tekst en Commentaar 2006, Boek I, Titel IX, artikel 83 en artikel 83a.

173 Artikel 83a Wetboek van Strafrecht.

Onder 'financiering van terrorisme' moet, op grond van het Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme, worden verstaan:

*Het rechtstreeks of niet rechtstreeks, wederrechtelijk en opzettelijk fondsen verstrekken of vergaren met de bedoeling die te gebruiken of met de wetenschap dat die, geheel of gedeeltelijk, gebruikt zullen worden voor terroristische gedragingen/handelingen.*¹⁷⁴

Daarnaast geeft het Gemeenschappelijk Standpunt van de Raad van de Europese Unie van 27 december 2001 inzake terrorisme de volgende definitie van 'financiering van terrorisme':

*Het bewust met alle middelen, rechtstreeks of niet rechtstreeks, ter beschikking stellen of verzamelen van tegoeden (en andere financiële economische middelen) door burgers op het grondgebied van elk van de lidstaten van de Europese Unie teneinde deze te gebruiken om terroristische daden te plegen of in de wetenschap dat deze daarvoor zullen worden gebruikt.*¹⁷⁵

Terroristische groeperingen hebben financiële middelen nodig om hun activiteiten te kunnen uitvoeren. Zij hebben geld of gemakkelijk in geld om te zetten activa nodig voor het verrichten van terroristische activiteiten, maar ook voor andere zaken als: het beïnvloeden van de media, het verkrijgen van politieke invloed, het uitvoeren van sociale programma's en het rekruteren van aanhangers. De diensten van financiële instellingen kunnen door deze organisaties worden gebruikt voor het parkeren en verplaatsen van financiële middelen.¹⁷⁶

3 Internationale Verplichtingen

Het Internationaal verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme¹⁷⁷ en Resolutie 1373 van de VN-Veiligheidsraad¹⁷⁸ verplichten de Staat – naast het strafbaar stellen van de financiering van terrorisme – (onder andere) tot onderzoek in hoeverre instellingen in ons land, of hier verblijvende personen, een rol spelen bij de

174 Artikel 2 lid 1 Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme, Tractatenblad 2001, nr. 62.

175 Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen, Gemeenschappelijk Standpunt van de Raad inzake terrorismebestrijding, 2001/930/GBVB, 27 december 2001 (Pb EG L 344).

176 Rapportage terrorismefinanciering en terrorismebestrijding, Amsterdam: Financieel Expertise Centrum, 8 juli 2003, p. 32.

177 Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme, New York, 9 december 1999. Tractatenblad 2000, 12 en de Nederlandse vertaling Tractatenblad 2001, 62.

178 Resolutie 1373 (2001), 28 september 2001.

financiering van organisaties die verdacht worden betrokken te zijn bij het plegen van terroristische aanslagen.

Zowel het Internationale verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme als Resolutie 1373 (2001) worden bevestigd door de – nader te bespreken – speciale aanbevelingen tegen de financiering van terrorisme van de FATF¹⁷⁹, waardoor beide 'VN-instrumenten' hun uitwerking hebben in de internationale norm voor de bestrijding van terrorismefinanciering. De EG-richtlijnen zijn met deze internationale norm in overeenstemming, waardoor de afdwingbaarheid is toegenomen en het bereik van deze norm is uitgebreid.

Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme

Het op 9 december 1999 te New York tot stand gekomen Internationaal Verdrag ter bestrijding van terrorisme¹⁸⁰ verplicht iedere lidstaat maatregelen te nemen die nodig zijn om de in artikel 2 (van het Verdrag) omschreven feiten strafbaar te stellen in zijn nationale wetgeving en op deze feiten passende straffen te stellen die rekening houden met de ernst van de feiten.¹⁸¹

Artikel 2 lid 1 van het Verdrag stelt strafbaar het met enig middel, rechtstreeks of niet rechtstreeks, wederrechtelijk en opzettelijk fondsen verstrekken of vergaren met de *bedoeling*¹⁸² die te gebruiken of met de wetenschap dat die, geheel of gedeeltelijk, gebruikt zullen worden ter uitvoering van:

- a een gedraging/handeling die een strafbaar feit vormt binnen het toepassingsgebied van en als omschreven in een van de verdragen in de bijlage;¹⁸³ of
- b enige andere gedraging/handeling bedoeld om de dood van of ernstig lichamelijk letsel te veroorzaken bij een burger, of een andere persoon die niet actief

179 Financial Action Task Force on money laundering.

180 Goedgekeurd bij Rijkswet van 20 december 2001. *Stb.* 2001, 674.

181 Artikel 4 Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme.

182 Om een gedraging/handeling een strafbaar feit te doen zijn in de zin van artikel 2 lid 1 is het niet noodzakelijk dat de fondsen *feitelijk zijn gebruikt* voor het plegen van een strafbaar feit bedoeld in artikel 2 lid 1 onder a en b van het Verdrag (artikel 2 lid 3 Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme).

183 In de Bijlage worden de volgende verdragen genoemd: Verdrag tot bestrijding van het wederrechtelijk in zijn macht brengen van luchtvaartuigen ('s-Gravenhage, 16 december 1970); Verdrag tot bestrijding van wederrechtelijke gedragingen gericht tegen de veiligheid van de burgerluchtvaart (Montreal, 23 september 1971); Verdrag inzake de voorkoming en bestraffing van misdrijven tegen internationaal beschermde personen, met inbegrip van diplomaten (Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, 14 december 1973); Verdrag tegen het nemen van gijzelaars (Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, 14 december 1973); Verdrag inzake fysieke beveiliging van kernmateriaal (Wenen, 3 maart 1980); Protocol tot bestrijding van wederrechtelijke daden van geweld op luchthavens voor de internationale burgerluchtvaart (Montreal, 24 februari 1988); Verdrag ter bestrijding van wederrechtelijke gedragingen gericht tegen de veiligheid van de zeescheepvaart (Rome, 10 maart 1988); Protocol tot bestrijding van wederrechtelijke gedragingen gericht tegen de veiligheid van vaste platforms op het continentale plat (Rome, 10 maart 1988); en Verdrag inzake de bestrijding van terroristische bomaanslagen (Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, 15 december 1997).

deelneemt aan de vijandelijkheden in een situatie van een gewapend conflict, wanneer het doel van die gedraging/handeling, door haar aard of context, is een bevolking te intimideren of een regering of internationale organisatie te dwingen tot het verrichten of het zich onthouden van een handeling.

Ingevolge artikel 2 lid 4 is een *poging* tot het plegen van een strafbaar feit in de zin van artikel 2 lid 1 eveneens strafbaar. Daarnaast wordt strafbaar gesteld de persoon die:

- a als *medeplichtige* deelneemt aan een strafbaar feit als omschreven in artikel 2 lid 1 of lid 4;
- b het plegen van een strafbaar feit als omschreven in artikel 2 lid 1 of lid 4 van dit artikel *organiseert* of *anderen opdracht geeft tot het plegen daarvan*;
- c *bijdraagt tot het plegen* van een of meer strafbare feiten als omschreven in het eerste lid van dit artikel *door een groep personen die optreden met een gemeenschappelijk doel*. Deze bijdrage dient *opzettelijk* te zijn en te worden geleverd:
 - i hetzij met het oog op de bevordering van de criminele activiteit of het criminele doel van de groep, wanneer een dergelijke activiteit of doel het plegen van een strafbaar feit inhoudt als omschreven in artikel 2 lid 1; of
 - ii hetzij met de wetenschap van de bedoeling van de groep een strafbaar feit als omschreven in artikel 2 lid 1 te plegen.

De bovengenoemde strafbare feiten kunnen door zowel (natuurlijke) personen als rechtspersonen worden begaan.¹⁸⁴ Onder het begrip 'fondsen' in bovenstaande strafbepalingen moet worden verstaan: alle soorten vermogensbestanddelen, lichamelijk of onlichamelijk, roerend of onroerend, hoe dan ook verkregen, alsmede rechtsbescheiden in welke vorm dan ook, elektronisch of digitaal daaronder begrepen, waaruit de eigendom of andere rechten ten aanzien van die vermogensbestanddelen blijken, met inbegrip van, maar niet beperkt tot, bankkredieten, travellers cheques, bankcheques, postwissels, aandelen, waardepapieren, obligaties, wissels en kredietbrieven.¹⁸⁵

VN-Resolutie 1373 (2001)

VN-Resolutie 1373 (2001) is gericht op het bestrijden van de financiering van terrorisme en verplicht derhalve dat lidstaten:

- a Prevent and suppress the financing of terrorist acts;
- b Criminalize the willful provision or collection, by any means, directly or indirectly, of funds by their nationals or in their territories with the intention that the funds

¹⁸⁴ Artikel 5 Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme.

¹⁸⁵ Artikel 1 lid 1 Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme.

- should be used, or in the knowledge that they are to be used, in order to carry out terrorist acts;
- c Freeze without delay funds and other financial assets or economic resources of persons who commit, or attempt to commit, terrorist acts or participate in or facilitate the commission of terrorist acts; of entities owned or controlled directly or indirectly by such persons; and of persons and entities acting on behalf of, or at the direction of such persons and entities, including funds derived or generated from property owned or controlled directly by such persons and associated persons and entities;
 - d Prohibit their nationals or any persons and entities within their territories from making any funds, financial assets or economic resources or financial or other related services available, directly or indirectly, for the benefit of persons who commit or attempt to commit or facilitate or participate in the commission of terrorist acts, of entities owned or controlled, directly or indirectly, by such persons and of persons and entities acting on behalf of or at the direction of such persons.¹⁸⁶

De lidstaten worden tevens opgeroepen zo snel mogelijk lid te worden van het bovengenoemde Internationaal Verdrag ter bestrijding van terrorisme.

FATF

De Financial Action Task Force on money laundering (verder: FATF) is een intergouvernementeel samenwerkingsverband van landen met belangrijke financiële centra¹⁸⁷, dat als belangrijkste orgaan ter wereld wordt beschouwd voor de bestrijding van witwassen en van de financiering van terrorisme.

De FATF heeft in totaal 49 aanbevelingen geformuleerd; 40 aanbevelingen tegen witwassen¹⁸⁸ en 9 speciale aanbevelingen tegen de financiering van terrorisme.¹⁸⁹ De 40 aanbevelingen zijn herzien, waardoor zij nu niet alleen van toepassing zijn op het witwassen, maar óók op de financiering van terrorisme. De 40 aanbevelingen leveren in combinatie met de 9 speciale aanbevelingen tegen de financiering van terrorisme een uitgebreid, alomvattend en consistent kader van maatregelen op ter bestrijding van het witwassen en de financiering van terrorisme.¹⁹⁰ De aanbevelingen

¹⁸⁶ Artikel 1 Resolutie 1737 (2001).

¹⁸⁷ Lid van de FATF zijn: Argentinië, Australië, België, Brazilië, Canada, China, Denemarken, Duitsland, de Europese Commissie, Finland, Frankrijk, Griekenland, de Gulf Co-operation Council, Hong Kong-China, Ierland, Italië, IJsland, Japan, Luxemburg, Mexico, het Koninkrijk der Nederlanden (Nederland, Nederlandse Antillen en Aruba), Nieuw Zeeland, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, de Russische Federatie, Singapore, Spanje, Turkije, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Zuid Afrika, Zweden en Zwitserland. India en Koreaanse Republiek zijn waarnemend lid.

¹⁸⁸ The Forty Recommendations, 20 juni 2003.

¹⁸⁹ The 9 Special Recommendations (31 oktober 2001), waarvan de negende aanbeveling op 22 oktober 2004 is aangenomen.

¹⁹⁰ The Forty Recommendations, FATF 20 juni 2003, p. 3.

vormen gezamenlijk het basiskader voor het opsporen, voorkomen en bestrijden van de financiering van terrorisme en terroristische aanslagen.¹⁹¹ Het belang van de aanbevelingen van de FATF kan moeilijk worden overschat; de FATF regels worden alom als de 'internationale norm' voor de bestrijding van het witwassen van geld en terrorismefinanciering beschouwd.

De EU-lidstaten hebben zich er toe verbonden uitvoering te geven aan de FATF-normen. Dit gebeurt via communautaire wetgeving (EG-richtlijnen) of volgens de procedures van titel V en titel VI van het Verdrag betreffende de Europese Unie.

Op grond van het laatstgenoemde verdrag kan de Raad zogeheten 'gemeenschappelijke standpunten' aannemen. Hierin wordt de aanpak van de Unie bepaald ten aanzien van een bepaalde aangelegenheid van geografische of thematische aard. De lidstaten dragen er zorg voor dat hun nationaal beleid met de gemeenschappelijke standpunten overeenstemt.¹⁹²

De uit de 40 aanbevelingen van de FATF voortvloeiende 'internationale norm' is in Richtlijn 2005/60/EG¹⁹³ tot uitdrukking gebracht. Deze zogeheten 'derde witwasrichtlijn' ziet derhalve, naast de bestrijding van witwassen, ook op de financiering van terrorisme.¹⁹⁴ De 'derde witwasrichtlijn' is op 15 december in werking getreden en dient voor 15 december 2007 door de lidstaten in hun nationale wetgeving te worden geïmplementeerd.¹⁹⁵

Door deze uitbreiding is de anti-witwaswetgeving in Nederland – de Wet Melding Ongebruikelijke Transacties (de Wet MOT) en de Wet Identificatie bij Dienstverlening (de WID) – eveneens gericht op het bestrijden van financiering van terrorisme. In dit kader zijn beide wetten aangepast en zijn er in de Wet Melding Ongebruikelijke Transacties bepalingen betreffende de financiering van terrorisme ingevoegd.¹⁹⁶ De Wet Melding Ongebruikelijke Transacties verstaat onder het financieren van terrorisme:

- 1 het opzettelijk verwerven of voorhanden hebben van voorwerpen met geldswaarde, bestemd tot het begaan van een misdrijf als bedoeld in artikel 83 van het Wetboek van Strafrecht;¹⁹⁷

191 Special Recommendations on Terrorist Financing, FATF 22 oktober 2004, p. 2.

192 Artikel 14 Verdrag betreffende de Europese Unie.

193 Richtlijn 2005/60/EG tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme, van het Europees Parlement en de Raad van 26 oktober 2005. Pb EG L 309.

194 Bij de 'eerste' en de 'tweede witwasrichtlijn' – Richtlijn 91/308/EEG (Pb EG L 166) respectievelijk Richtlijn 2001/97/EG (Pb EG L 344) – was dit niet het geval: beide richtlijnen beperkten zich tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld.

195 Artikel 45 Richtlijn 2005/60/EG.

196 Wet van 2 februari 2006 tot wijziging van de Wet Melding Ongebruikelijke Transacties en de Wet identificatie bij dienstverlening met het oog op de explicitering van de reikwijdte, versterking van het toezicht op de naleving alsmede het aanbrengen van enkele andere wijzigingen. *Stb* 2006, 187.

197 In artikel 83 Wetboek van Strafrecht staat wat onder een 'terroristisch misdrijf' dient te worden verstaan.

- 2 het opzettelijk verschaffen van middelen met geldswaarde tot het plegen van een misdrijf als bedoeld in artikel 83 van het Wetboek van Strafrecht; of
- 3 het verlenen van geldelijke steun, alsmede het werven van geld ten behoeve van een organisatie die tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven als bedoeld in artikel 83 van het Wetboek van Strafrecht.

De negen speciale aanbevelingen van de FATF tegen de financiering van terrorisme zijn voor de Nederlandse sanctieregelgeving van groot belang vanwege de verordeningen en gemeenschappelijke standpunten die op deze aanbevelingen zijn gebaseerd. Het gaat om de volgende aanbevelingen:

I Ratificatie en implementatie van VN-instrumenten

Elk land dient onmiddellijke maatregelen te nemen teneinde het Internationaal VN-Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme van 1999¹⁹⁸ te ratificeren en volledig te implementeren.

Landen dienen voorts onverwijld de VN-resoluties ter voorkoming en bestrijding van de financiering van terroristische handelingen, in het bijzonder VN-resolutie 1373 van de Veiligheidsraad, uit te voeren.

II Strafbaar stellen van de financiering van terrorisme en het daarmee verband houdend witwassen van geld

Elk land dient de financiering van terrorisme, terroristische handelingen en terroristische organisaties strafbaar te stellen. Landen dienen te waarborgen dat dergelijke strafbare feiten worden aangemerkt als onderliggende misdrijven voor witwassen.

III Bevriezen en confisqueren van terroristische vermogensbestanddelen

Elk land dient maatregelen te nemen teneinde fondsen of andere vermogensbestanddelen van terroristen en van degenen die terrorisme en terroristische organisaties financieren onverwijld te bevriezen, in overeenstemming met de VN-resoluties ter voorkoming en bestrijding van terroristische handelingen.

Elk land dient tevens maatregelen, met inbegrip van wetgevende maatregelen, aan te nemen en te implementeren opdat de bevoegde autoriteiten in staat zijn vermogensbestanddelen te bevriezen en te confisqueren die verworven zijn door, gebruikt bij of beoogd of toegewezen voor de financiering van terrorisme, terroristische handelingen of terroristische organisaties.

IV Melden van verdachte transacties die verband houden met terrorisme

Indien financiële instellingen of andere ondernemingen of entiteiten die verplichtingen hebben op het gebied van de bestrijding van witwassen, vermoeden of redelijke

¹⁹⁸ Het gaat hier om het Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme, New York, 9 december 1999. Tractatenblad 2000, 12 en de Nederlandse vertaling Tractatenblad 2001, 62.

gronden hebben voor het vermoeden dat fondsen verband houden met of zullen worden gebruikt voor terrorisme, terroristische handelingen of door terroristische organisaties, dienen zij verplicht te zijn hun vermoedens onverwijld te melden aan de bevoegde autoriteiten.

V Internationale samenwerking

Elk land dient een ander land, op grond van een verdrag, regeling of ander mechanisme voor wederzijdse rechtshulp of de uitwisseling van informatie, in de ruimst mogelijke mate bijstand te verlenen ten behoeve van strafrechtelijke, burgerrechtelijke en administratiefrechtelijke onderzoeken, bevrachtingen en procesverordeningen met betrekking tot de financiering van terrorisme, terroristische handelingen en terroristische organisaties.

Landen dienen tevens alle mogelijke maatregelen te treffen teneinde te waarborgen dat zij geen toevluchtsoord vormen voor personen die zijn aangeklaagd wegens/worden verdacht van het financieren van terrorisme, terroristische handelingen en terroristische organisaties en dienen over procedures te beschikken voor de uitlevering, indien mogelijk, van dergelijke personen.

VI Alternatieve geldtransacties

Elk land dient maatregelen te nemen teneinde te waarborgen dat personen of juridische entiteiten, met inbegrip van agenten¹⁹⁹, die diensten aanbieden op het gebied van de overmaking van geld of geldwaarden, met inbegrip van overmaking via een informeel transactiesysteem of -netwerk voor geld of geldswaarden, een vergunning dienen te hebben of dienen te zijn geregistreerd en dat op hen alle FATF-aanbevelingen van toepassing zijn die gelden voor banken en niet-bancaire financiële instellingen. Elk land dient te waarborgen dat op personen of juridische entiteiten die deze diensten illegaal verrichten bestuurlijke, civiele of strafrechtelijke sancties van toepassing zijn.

VII Elektronische overmaking

Landen dienen maatregelen te treffen om financiële instellingen, met inbegrip van instellingen voor geldtransacties, te verplichten accurate en betekenisvolle informatie bij te voegen over de herkomst (naam, adres, rekeningnummer) van de fondsen en de bijbehorende boodschappen die worden verzonden, alsmede dat de informatie in de betalingsketen bij de overmaking of de bijbehorende boodschap blijft.

Landen dienen maatregelen te treffen om te waarborgen dat financiële instellingen, met inbegrip van instellingen voor geldtransacties, zeer alert zijn op verdachte overmakingen van fondsen zonder volledige informatie over de herkomst (naam, adres en rekeningnummer).

¹⁹⁹ Noot uitsluitend ten behoeve van de Nederlandse vertaling: Er wordt niet verwezen naar een politie-agent, maar naar handelsvertegenwoordigers of (lokale) zaakgelastigden.

VIII Organisaties zonder winstoogmerk

Landen dienen te toetsen of hun wet- en regelgeving inzake entiteiten die kunnen worden misbruikt voor de financiering van terrorisme adequaat genoeg zijn. Organisaties zonder winstoogmerk zijn bijzonder kwetsbaar en landen dienen te waarborgen dat zij niet misbruikt kunnen worden:

- (i) door terroristische organisaties die zich voordoen als wettige entiteiten;
- (ii) om wettige entiteiten te gebruiken als kanalen voor de financiering van terrorisme, onder meer om te ontsnappen aan maatregelen ter bevrozing van vermogensbestanddelen; en
- (iii) om te verhullen en verduisteren dat fondsen bedoeld voor wettige doeleinden clandestien worden weggesluisd naar terroristische organisaties.

IX Geldkoeriers

Landen moeten maatregelen treffen om fysiek grensoverschrijdend verkeer van valuta en instrumenten aan toonder op te sporen, inclusief een aangiftesysteem of een andere meldverplichting.

Landen moeten zich ervan verzekeren dat hun bevoegde autoriteiten de rechtsbevoegdheid hebben om die valuta of toonderwaarden te stoppen of beteugelen waarvan vermoed²⁰⁰ wordt dat zij verband houden met de financiering van terrorisme of witwassen, of die valselijk gedeclareerd of gemeld zijn.

Landen moeten zich ervan verzekeren dat effectieve, proportionele en ontmoedigende sancties beschikbaar zijn ten aanzien van personen die (een) valse aangifte(s) doen of melding(en) maken. In die zaken waar de valuta of toonderwaarden verband houden met de financiering van terrorisme of witwassen moeten²⁰¹ landen ook maatregelen aannemen, inclusief wet- en maatregelen in overeenstemming met Aanbeveling 3 en Speciale Aanbeveling III, welke het mogelijk zouden maken om de valuta of toonderwaarden verbeurd te verklaren/te confisqueren.²⁰²

Bij aanbevelingen II, III, VI, VII, VIII en IX zijn door de FATF zogeheten *interpretative notes* opgesteld, waarbij nader wordt ingegaan op de inhoud, de reikwijdte en de gebruikte definities in de speciale aanbevelingen.

4 Nationale verplichtingen

Een belangrijk instrument in de strijd tegen de financiering van terrorisme is het bevroren van tegoeden van terroristen en terroristische organisaties. Daarmee sa-

200 De auteur is zo vrij geweest 'vermoed' in te lezen waar in de Nederlandse vertaling van speciale aanbeveling IX. 'vermoedt' staat geschreven.

201 De auteur is zo vrij geweest 'moeten' op een andere plaats in de zin in te lezen. In de oorspronkelijke vertaling staat 'moeten' tussen 'maatregelen' en 'aannemen'.

202 Onofficiële vertaling in opdracht van het ministerie van Financiën. Uitsluitend de Engelse en Franse teksten gelden.

menhangend is het verboden activa ter beschikking te stellen aan, dan wel financiële diensten te verrichten aan of ten behoeve van deze organisaties.

Het bevriezen van tegoeden van terroristen en terroristische organisaties kan in Nederland op twee manieren geschieden. In de eerste plaats kan het bevriezen van tegoeden plaatsvinden op grond van een Europese verordening, die rechtstreeks doorwerkt in de Nederlandse rechtsorde. Daarnaast kan het bevriezen van tegoeden worden uitgevoerd op grond van bindende internationale afspraken of aanwijzingen van verdragsorganisaties. In dat geval wordt op basis van de Sanctiewet 1977 een ministeriële regeling vastgesteld. Nederland kent momenteel drie ministeriële regelingen inzake beperkende maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten met het oog op de strijd tegen het terrorisme: de Sanctieregeling terrorisme 2002; de Sanctieregeling terrorisme 2002 II; en Sanctieregeling 2007. Daarnaast moet, op grond van het Besluit melding transacties financiering terrorisme, melding worden gemaakt van transacties die zouden kunnen duiden op financiering van terrorisme.

De Sanctieregeling terrorisme 2002²⁰³

Op grond van de Sanctieregeling terrorisme 2002 is het verboden te handelen in strijd met de artikelen 2 lid 1 en lid 2, artikel 3 en 4 van Verordening (EG) nr. 2580/2001 (verder: de Verordening).²⁰⁴ De Sanctieregeling terrorisme 2002 heeft betrekking op natuurlijke personen, rechtspersonen, groepen en entiteiten die opgenomen zijn in een door de Raad vastgestelde lijst. Deze lijst is als bijlage in Gemeenschappelijk Standpunt 2001/931/GBVB²⁰⁵ opgenomen en behelst:

- i natuurlijke personen die een terroristische daad plegen, pogen te plegen, daaraan deelnemen of het plegen van deze daden vergemakkelijken;
- ii rechtspersonen, groepen of entiteiten die een terroristische daad plegen, pogen te plegen, daaraan deelnemen of het plegen van deze daden vergemakkelijken;
- iii rechtspersonen, groepen of entiteiten die eigendom zijn van of gecontroleerd worden door een of meer natuurlijke of rechtspersonen, groepen of entiteiten als bedoeld in de punten i. en ii.
- iv natuurlijke of rechtspersonen, groepen of entiteiten die optreden namens of in opdracht van een of meer natuurlijke of rechtspersonen, groepen of entiteiten als bedoeld in de punten i. en ii.²⁰⁶

203 Sanctieregeling terrorisme 2002. *Stcrt* 2002, 104.

204 Verordening (EG) nr. 2580/2001 van de Raad van de Europese Unie van 27 december 2001 inzake specifieke beperkende maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten met het oog op de strijd tegen terrorisme. Pb EG L 344.

205 Gemeenschappelijk Standpunt van de Raad van de Europese Unie van 27 december 2001 betreffende de toepassing van specifieke maatregelen ter bestrijding van het terrorisme (2001/931/GBVB). Pb EG L 344.

206 Artikel 2 lid 3 Verordening (EG) nr. 2580/2001.

Ingevolge *artikel 2 lid 1* van de Verordening worden alle tegoeden, andere financiële activa en economische middelen bevroren die in het bezit zijn van, eigendom zijn van of gehouden worden door een natuurlijke persoon of rechtspersoon, groep of entiteit die vermeld staan op een door de Raad vastgestelde lijst (sub a). Daarnaast worden aan of ten behoeve van deze lijst vermelde natuurlijke persoon of rechtspersoon, groep of entiteit noch direct, noch indirect tegoeden, andere financiële activa en economische middelen ter beschikking gesteld (sub b).

Ingevolge *artikel 2 lid 2* van de Verordening is het verboden financiële diensten te verrichten voor of ten behoeve van een natuurlijke of rechtspersoon, groep of entiteit vermeld op bovengenoemde lijst.

Ingevolge *artikel 3* van de Verordening is het verboden willens en wetens deel te nemen aan activiteiten die ertoe strekken of tot gevolg hebben dat, direct of indirect, artikel 2 van de Verordening wordt ontdoken. Alle informatie dat de bepalingen van de Verordening worden of zijn ontdoken, wordt ter kennis gebracht van de in de bijlage genoemde bevoegde autoriteiten²⁰⁷ van de lidstaten en de Commissie.

Ingevolge *artikel 4* zijn banken, financiële instellingen, verzekeringsondernemingen en andere organisaties en personen – onverminderd de toepasselijke voorschriften inzake rapportage, vertrouwelijkheid en beroepsgeheim en onverminderd het bepaalde in artikel 284 van het Verdrag – verplicht:

- i onverwijld alle informatie te verstrekken die de naleving van deze verordening kan vergemakkelijken;
 - aan de in de bijlage vermelde bevoegde autoriteiten van de lidstaten waar zij hun woonplaats hebben of gevestigd zijn;
 - via de bevoegde autoriteiten aan de Commissie;
- ii samen te werken met de in de bijlage genoemde autoriteiten wanneer deze de verstreekte informatie willen verifiëren.

Het verbod te handelen in strijd met artikel 2 van de Verordening is niet van toepassing in geval toepassing is gegeven aan de artikelen 5 of 6 van de Verordening.

Artikel 5 van de Verordening ziet op twee gevallen: In de eerste plaats is het verbod om aan de in de lijst bedoelde natuurlijke of rechtspersoon, groep of entiteit direct of indirect tegoeden, andere financiële activa en economische middelen ter beschikking te stellen, niet van toepassing indien het betreft de storting van rente op de bevroren rekeningen.²⁰⁸

Daarnaast kunnen de in de bijlagen opgenomen bevoegde instanties van de lidstaten specifieke machtigingen verlenen, onder door hen passend geachte voorwaarden, ter voorkoming van de financiering van terroristische daden. Deze specifieke machtigingen kunnen slechts in drie gevallen worden verleend, namelijk in geval

²⁰⁷ Voor Nederland: het ministerie van Financiën.

²⁰⁸ Artikel 5 lid 1 Verordening (EG) nr. 2580/2001.

van: het gebruik van bevroren tegoeden voor essentiële menselijke behoeften van een in de lijst vermeld natuurlijk persoon of een lid van diens gezin (lid 2 onder 1); betalingen van bevroren rekeningen voor betaling van belastingen, verplichte verzekeringspremies en vergoedingen voor openbare nutsdiensten (a) en betaling van lasten verschuldigd aan een financiële instelling binnen de Gemeenschap voor het aanhouden van rekeningen (lid 2 onder 2) en tenslotte: betalingen aan een in de lijst vermelde persoon, entiteit of lichaam die voortvloeien uit contracten, overeenkomsten of verplichtingen die zijn gesloten voorafgaand aan de inwerkingtreding van deze Verordening, mits deze betalingen geschieden op een bevroren rekening binnen de Gemeenschap (lid 2 onder 3).²⁰⁹

Op grond van artikel 6 van de Verordening kunnen de bevoegde instanties van een lidstaat, de Raad en de Commissie specifieke machtigingen verlenen om:

- i bevroren tegoeden, andere financiële activa of andere economische middelen vrij te geven;
- ii tegoeden, andere financiële activa of andere economische middelen ter beschikking te stellen van een in de lijst vermelde persoon, entiteit of lichaam;
- iii deze persoon, deze entiteit of dit lichaam financiële diensten te verstrekken.

Sanctieregeling terrorisme 2002

- *Normadressaat*: een ieder
- *Norm*:
 - alle tegoeden, andere financiële activa en economische middelen die in bezit zijn van of gehouden door een in de lijst van Gemeenschappelijk Standpunt 2001/931/GBVB bedoelde persoon of rechtspersoon, groep of entiteit, worden bevroren
 - aan of ten behoeve van een in deze lijst bedoelde natuurlijke of rechtspersoon, groep of entiteit worden noch direct noch indirect tegoeden, andere financiële activa en economische middelen ter beschikking gesteld
 - het is verboden om willens en wetens deel te nemen aan activiteiten die ertoe strekken of tot gevolg hebben dat bovengenoemde twee punten, direct of indirect worden ontdoken
- *Normadressaat*: banken, andere financiële instellingen, verzekeringsondernemingen en andere organisaties en personen
- *Norm*:
 - alle informatie die de naleving (van bovengenoemde norm) kan vergemakkelijken wordt aan het ministerie van Financiën en via deze autoriteit aan de Commissie verstrekt
 - er wordt met het ministerie van Financiën samengewerkt indien deze de verstrekte informatie wil verifiëren

²⁰⁹ Artikel 5 lid 2 Verordening (EG) nr. 2580/2001.

Sanctieregeling terrorisme 2002 II²¹⁰

De Sanctieregeling terrorisme 2002 II verklaart de artikelen genoemd in Sanctieregeling terrorisme 2002 (en artikel 1 betreffende de definities van de Verordening) van overeenkomstige toepassing ten aanzien van personen, groepen en entiteiten die (met een ster) zijn aangemerkt in de Bijlage van het Gemeenschappelijk Standpunt van de Raad van de Europese Unie van 27 december 2001 nr. 2002/931/GBVB betreffende toepassing van specifieke maatregelen ter bestrijding van het terrorisme.²¹¹ Ten aanzien van deze personen, groepen en entiteiten zijn dezelfde verbodsbepalingen van toepassing als genoemd onder Sanctieregeling terrorisme 2002.²¹²

Sanctieregeling terrorisme 2002 II

- *Normadressaat*: een ieder
- *Norm*:
 - al hetgeen hierboven onder Sanctieregeling terrorisme 2002 is bepaald is van overeenkomstige toepassing ten aanzien van personen, groepen en entiteiten die met een ster zijn aangemerkt in de bijlage bij Gemeenschappelijk Standpunt nr. 2002/931/GBVB

Sanctieregeling terrorisme 2007²¹³

De Sanctieregeling terrorisme 2007 heeft betrekking op de (twee) personen die in de bijlage van deze regeling worden genoemd. Beide personen zijn aan Al Qa'ida gerelateerd. Om een indruk te geven hoe de namen van (rechts)personen, groepen en entiteiten in de (bovengenoemde) lijsten worden weergegeven volgen hier de twee namen van de bijlage van de Sanctieregeling terrorisme 2007. Bovengenoemde lijsten kunnen door hun grote omvang niet worden weergegeven. De Sanctieregeling 2007 noemt – opmerkelijk genoeg – slechts twee namen:

- a Yahya El Mamy Sakho, alias Abu Hanan, alias Yahya, geboren op 1 juli 1974 te Nouakchott (Mauritanië), paspoortnummer MO198035,
- b Murat Öfkele, alias Abu Jarrah, alias Ibrahim, geboren op 28 juni 1970 te Gaziantep (Turkije), paspoortnummer NF 9064256.

²¹⁰ Sanctieregeling terrorisme 2002 II. *Stcrt* 2002, 138.

²¹¹ Pb EG L 344.

²¹² Artikel 2 Sanctieregeling terrorisme 2002 II.

²¹³ Sanctieregeling terrorisme 2007. Regeling van 21 februari 2007, nr. DJZ?BR/0185-07, houdende beperkende maatregelen tegen enkele Al Qa'ida gelieerde personen met het oog op de strijd tegen terrorisme. *Stcrt* 2007, 39.

Ingevolge artikel 2 van de Sanctieregeling terrorisme 2007 worden alle middelen die toebehoren aan (bovengenoemde) personen bevroren. Daarnaast is het verboden *financiële diensten*²¹⁴ te verrichten voor of ten behoeve van deze personen. Tot slot is het verboden aan deze personen rechtstreeks dan wel middellijk *middelen*²¹⁵ ter beschikking te stellen.

Het overtreden van deze financiële sanctiemaatregelen is op basis van de Sanctiewet 1977 strafbaar gesteld.²¹⁶ Ingevolge de Wet Economische Delicten wordt het overtreden van deze voorschriften aangemerkt als een economisch delict.²¹⁷ Indien deze economische delicten opzettelijk zijn begaan worden zij als misdrijven aangemerkt, waarop een maximale gevangenisstraf staat van ten hoogste zes jaren of een geldboete van de vijfde categorie.^{218/219} Voor zover deze economische delicten niet opzettelijk zijn begaan levert dit een overtreding op, waarop hechtenis van ten hoogste een jaar, een taakstraf of een geldboete van de vierde categorie²²⁰ is gesteld.²²¹

Sanctieregeling terrorisme 2007

- *Normadressaat*: een ieder
- *Norm*:
 - alle middelen die toebehoren aan de personen, vermeld in de bijlage bij Sanctieregeling terrorisme 2007 worden bevroren
 - het is verboden financiële diensten te verrichten voor of ten behoeve van deze personen
 - het is verboden aan deze personen rechtstreeks dan wel middellijk middelen ter beschikking te stellen

214 Onder financiële diensten moet ingevolge artikel 1 sub c Sanctieregeling 2007 worden verstaan alle diensten van financiële aard, waaronder alle verzekeringsdiensten en met verzekeringen verband houdende diensten, en alle bankdiensten en alle andere financiële diensten, met uitzondering van verzekeringen.

215 Activa van welke aard dan ook, juridische documenten of instrumenten in welke vorm ook, ook elektronisch of digitaal, waaruit eigendom van of een belang in dergelijke activa blijkt, met inbegrip van, doch niet beperkt tot bankkredieten, reischeques, bankcheques, postwissels, aandelen, obligaties, wissels, kredietbrieven en andere effecten (artikel 1 onder 1 Sanctieregeling terrorisme 2007).

216 Artikel 2 lid 2 en artikel 3 Sanctiewet 1977.

217 Artikel 1 sub 1° WED.

218 Een geldboete van de vijfde categorie bedraagt € 67.000 (artikel 23 lid 4 Sr) te verhogen tot de naast hogere (zesde) categorie van € 670.000 indien het delict is gepleegd door een rechtspersoon (artikel 23 lid 7 Sr).

219 Artikelen 2 lid 2 en artikel 3 Sanctiewet 1977 jo artikel 1 sub 1° jo artikel 2 lid 1 jo artikel 6 lid 1 sub 1° WED.

220 Een geldboete van de vierde categorie bedraagt € 16.750 (artikel 23 lid 4 Sr) te verhogen tot de naast hogere (vijfde) categorie van € 67.000 indien het delict is gepleegd door een rechtspersoon (artikel 23 lid 7 Sr).

221 Artikelen 2 lid 2 en artikel 3 Sanctiewet 1977 jo artikel 1 sub 1° jo artikel 2 lid 1 jo artikel 6 lid 1 sub 3° WED.

Besluit melding transacties financiering terrorisme²²²

Op grond van het besluit melding transacties financiering terrorisme zijn financiële instellingen verplicht van elk verzoek om een financiële dienst te verrichten waarbij als wederpartij optreedt, dan wel op andere wijze betrokken is, een natuurlijke persoon, rechtspersoon, groep of entiteit die is vermeld op de lijst, melding te doen aan het meldpunt.²²³

De lijst die hier wordt bedoeld, betreft de opsomming van personen, groepen en entiteiten neergelegd in de (hierboven reeds ter sprake gekomen) bijlagen behorende bij het Gemeenschappelijk Standpunt 2001/931/GBVB²²⁴, verordening (EG) nr. 2580/2001²²⁵ en Verordening nr. 881/2002.²²⁶ De bijlagen zijn van te grote omvang om integraal weer te geven.

De financiële instellingen die onder deze regeling vallen zijn achtereenvolgens:

- de kredietinstelling;
- de verzekeraar;
- de beleggingsinstelling;
- de beleggingsonderneming;
- het trustkantoor.^{227 228 229}
- de bemiddelaar²³⁰;
- de natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap die beroeps- of bedrijfsmatig ten behoeve van of op verzoek van een ander munten of bankbiljetten wisselt, munten of bankbiljetten uitbetaalt²³¹, tegen inlevering van een of meer

222 Besluit van 11 oktober 2002 op grond van de Sanctiewet 1977, inzake het melden van transacties die zouden kunnen duiden op de financiering van terrorisme. *Stb.* 2002, 553.

223 Artikel 2 Besluit melding transacties financiering terrorisme.

224 De bijlage behorend bij artikelen 1 en 4 van het Gemeenschappelijk Standpunt 2001/931/GBVB van de Raad van de Europese Unie van 27 december 2001 betreffende de toepassing van specifieke maatregelen ter bestrijding van het terrorisme (Pb EG L 344).

225 De lijst vastgesteld op grond van artikel 2, lid 3 van verordening (EG) nr. 2580/2001 van de Raad van de Europese Unie van 27 december 2001 inzake specifieke beperkende maatregelen tegen bepaalde maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten met het oog op de strijd tegen het terrorisme (Pb EG L 344).

226 De bijlage I bij Verordening (EG) nr. 881/2002 van de Raad van de Europese Unie van 27 mei 2002 tot vaststelling van bepaalde specifieke beperkingen tegen sommige personen en entiteiten die banden hebben met Usama bin Laden, het Al-Qa'ida-netwerk en de Taliban, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 467/2001 van de Raad tot instelling van een verbod op de uitvoer van bepaalde goederen en diensten naar Afghanistan, tot versterking van het verbod op vluchten en verlenging van de bevrozing van tegoeden en andere financiële middelen ten aanzien van de Taliban van Afghanistan (Pb EG L 139).

227 Het trustkantoor als bedoeld in artikel 1, lid 1, onderdeel a van de Wet inzake de geldtransactie.

228 Een trustkantoor is (strikt genomen) geen financiële instelling. Trustkantoren worden als bijzondere financiële instellingen aangemerkt omdat zij trustdiensten verlenen aan financiële instellingen. De integriteitsrisico's die bij financiële instellingen spelen zijn hierdoor ook op trustkantoren van toepassing.

229 Artikel 1 onder c Besluit melding transacties financiering terrorisme.

230 Als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet op het financieel toezicht.

231 De auteur is zo vrij geweest om 'uitbetaalt' in te lezen, daar waar in het besluit 'uitbetaald' staat geschreven (artikel 1 onder c sub 6° Besluit melding transacties financiering terrorisme).

- cheques of munten of bankbiljetten uitbetaalt op vertoon van een creditcard; of
- de onderneming of instelling die creditcards uitgeeft.²³²

Onder financiële diensten wordt verstaan het door een financiële instelling in of van-uit Nederland:

- 1 in bewaring nemen van effecten, bankbiljetten, munten, muntbiljetten, edele metalen en andere waarden;
- 2 openstellen van een rekening waarop een saldo in geld, effecten, edele metalen of andere waarden kan worden aangehouden;
- 3 verhuren van een safe-loket;
- 4 verrichten van een uitbetaling ter zake van het verzilveren van coupons of vergelijkbare stukken van obligaties of vergelijkbare waardepapieren;
- 5 verlenen van een geldtransactie;²³³
- 6 sluiten van een overeenkomst van levensverzekering tegen een premie, alsmede het daarbij bemiddelen;²³⁴
- 7 het doen van een uitkering uit hoofde van een levensverzekeringsovereenkomst als bedoeld onder 6.
- 8 (doen) crediteren of debiteren van een rekening waarop een saldo in geld, effecten, edele metalen of andere waarden kan worden aangehouden;
- 9 verlenen van een dienst ter zake van een transactie of van kennelijk met elkaar samenhangende transacties.²³⁵

De melding dient bij de Financial Intelligence Unit Nederland te worden gedaan.²³⁶

De melding dient, voor zover mogelijk, de volgende gegevens te bevatten:

- a de identiteit van degene die verzoekt de financiële dienst te verrichten of namens wie de dienst werd verzocht;
- b de identiteit van de natuurlijke of rechtspersoon, groep of entiteit voor of ten behoeve van wie werd verzocht een financiële dienst te verrichten;
- c de aard, het tijdstip en de plaats van de te verrichten financiële dienst; en
- d de omvang en de herkomst van de bij de financiële dienst betrokken gelden, effecten, edele metalen of andere waarden.

²³² Tenzij de door de onderneming of instelling uitgegeven creditcards alleen gebruikt kunnen worden bij haarzelf of bij een onderneming of instelling die behoort tot dezelfde groep in de zin van artikel 24b van het Burgerlijk Wetboek.

²³³ Als bedoeld in artikel 1 lid 1 onder c wet inzake de geldtransactiekantoren.

²³⁴ Als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet op het financieel toezicht.

²³⁵ Artikel 1 onder d Besluit melding financiering terrorisme.

²³⁶ Het Meldpunt Ongebruikelijke Transacties en het Bureau ter ondersteuning van de Landelijk Officier van Justitie inzake de Wet MOT functioneren vanaf 1 januari 2006 als één organisatie: de Projectorganisatie MOT/BLOM. De Projectorganisatie MOT/BLOM zal verder gaan onder de naam FIU Nederland.

De financiële instelling die (ingevolge artikel 2) een melding doet is verplicht tot geheimhouding daarvan.²³⁷

Het overtreden van de voorschriften van het Besluit melding transacties financiering terrorisme is op basis van de Sanctiewet 1977 strafbaar gesteld.²³⁸ Op dezelfde wijze als hierboven ten aanzien van de Sanctieregeling terrorisme 2002, 2002 II en 2007 ter sprake is gekomen, wordt ingevolge de Wet Economische Delicten het overtreden van deze voorschriften aangemerkt als een economisch delict.²³⁹

Besluit melding transacties financiering terrorisme

- *Normadressaat:* financiële instellingen (kredietinstellingen; verzekeraars; beleggingsinstellingen; beleggingsondernemingen; bemiddelaars; natuurlijke personen, rechtspersonen of vennootschappen die beroeps- of bedrijfsmatig ten behoeve van of op verzoek van een ander munten of bankbiljetten wisselt, munten of bankbiljetten uitbetaalt, tegen inlevering van een of meer cheques of munten of bankbiljetten uitbetaalt op vertoon van een creditcard; een onderneming die creditcards uitgeeft (tenzij de door haar uitgegeven creditcards alleen gebruikt kunnen worden bij haarzelf of bij een onderneming of instelling die behoort tot dezelfde groep); en trustkantoren)
- *Norm:*
 - financiële instellingen doen van elk verzoek om een financiële dienst te verrichten waarbij als wederpartij optreedt, dan wel op andere wijze betrokken is, een natuurlijke persoon, rechtspersoon, groep of entiteit die is vermeld op de bijlage van: het Gemeenschappelijk standpunt 2001/931/GBVB; Verordening (EG) nr. 2580/2001; en Verordening nr. 881/2002 melding aan het meldpunt.

Sanctieregeling en de e-CTFSL

Op de website van de Europese Commissie is de electronic Combined Targeted Financial Sanctions List (verder: e-CTFSL) gepubliceerd.²⁴⁰ Op deze zogeheten *freeze list* kunnen financiële instellingen zien van welke personen en entiteiten de tegoeden – op grond van de geldende financiële sanctiewetgeving – dienen te worden bevroren. Omdat deze Europese databank regelmatig wordt aangepast (er worden entiteiten toegevoegd of verwijderd), worden de financiële instellingen geacht de lijst weke-

²³⁷ Artikel 5 Besluit melding financiering terrorisme.

²³⁸ Artikel 2 lid 2 en artikel 3 Sanctiewet 1977.

²³⁹ Artikel 1 sub 1° WED.

²⁴⁰ De electronic Combined Financial Sanctions List (e-CTFSL) is te raadplegen op http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/sanctions/list/consol-list.htm.

lijks te raadplegen.²⁴¹ De inhoud van de lijst is gebaseerd op de, in het Nederlandse rechtstelsel doorwerkende, Europese verordeningen.

De e-CTFSL ziet op het bevriezen van tegoeden; een verbod of restrictie op het verlenen van financiële diensten gericht tegen bepaalde landen en gebieden is op deze lijst *niet* van toepassing. Door middel van de 'Circulaire Sanctieregelgeving' informeren de toezichthouders (de AFM en DNB) financiële instellingen regelmatig over de inhoud van nieuwe, gewijzigde en ingetrokken Europese verordeningen.

In Nederland biedt de Sanctiewet 1977 – zoals hierboven reeds ter sprake is gekomen – de grondslag voor de totstandkoming van nationale regels ter uitvoering van internationale sanctiemaatregelen. Deze nationale Sanctieregelgeving is meestal vastgesteld ter strafbaarstelling van een norm die in een Europese verordening is neergelegd.

Met betrekking tot de Sanctieregelgeving kan het volgende onderscheid worden gemaakt. Het grootste deel van de Sanctieregelgeving, die op dit moment van kracht is, ziet op de verplichting van het bevriezen van financiële middelen die toebehooren aan (rechts)personen en entiteiten, genoemd in de Sanctieregelgeving, en het voorkomen van het ter beschikking stellen van financiële middelen aan die (rechts)personen en entiteiten. Daarnaast bestaat er Sanctieregelgeving die ziet op andere normen, bijvoorbeeld een verbod om financieringsmiddelen of financiële bijstand te verlenen. Bij de naleving van laatstgenoemde doelstelling moeten andere administratieve organisatie en interne controle-maatregelen (verder: AO/IC-maatregelen) worden getroffen, zoals extra due diligence op transacties naar het land waartegen de sanctiemaatregelen zijn gericht.²⁴²

In de Regeling toezicht Sanctiewet 1977²⁴³ wordt nader beschreven welke minimale inspanningen de toezichthouder verwacht van een financiële instelling op het gebied van het treffen van AO/IC-maatregelen. Deze maatregelen moeten er toe leiden dat de instelling op een adequate wijze kan handelen conform de doelstellingen van de Sanctieregelgeving en vervolgens op een adequate wijze de toezichthouder kan voorzien van informatie daaromtrent. Instellingen moeten in staat zijn de in de sanctieregelgeving genoemde personen en organisaties te herkennen en hun middelen te bevriezen.

Ingevolge de Regeling toezicht Sanctiewet 1977 dient iedere instelling te waarborgen dat zij op het gebied van administratieve organisatie en interne controle maatregelen heeft genomen ter naleving van de Sanctieregelgeving.²⁴⁴ Deze maatregelen zien tenminste op een adequate controle van de administratie van de instelling op het overeenkomen van de identiteit van een relatie met een (rechts)persoon of entiteit

241 Circulaire sanctieregelgeving en terrorisme juni 2004, DNB.

242 Algemene Toelichting van de Regeling toezicht Sanctiewet 1977, p 4.

243 Regeling van de Autoriteit Financiële Markten en De Nederlandse Bank NV van 1 oktober 2005 houdende regels ten behoeve van de naleving door financiële instellingen van de bij of krachtens de Sanctiewet 1977 gestelde regels met betrekking tot het financieel verkeer (Regeling toezicht Sanctiewet 1977).

244 Artikel 2 lid 1 Regeling toezicht Sanctiewet 1977.

als bedoeld in de Sanctieregelgeving, met het oog op het bevriezen van de financiële middelen van die relatie of het voorkomen van het ter beschikking stellen van financiële middelen of diensten aan die relatie.²⁴⁵

Indien de instelling constateert dat de identiteit van een relatie overeenkomt met een (rechts)persoon of entiteit als bedoeld in de Sanctieregelgeving – inclusief die vermeld zijn op de electronic-Combined Targeted Financial Sanctions List (e-CTFSL) – is de instelling verplicht dit onverwijld aan de toezichthouder te melden. Hierbij legt de instelling tevens de gegevens over van de identiteit van de relatie.²⁴⁶ Voorts bewaart de instelling de meldingen, alsmede de gegevens van rekeningen van en transacties met de bij de melding betrokken relaties, tot vijf jaar nadat de Sanctieregelgeving, waarin de desbetreffende (rechts)persoon of entiteit is genoemd, niet meer van kracht is of buiten werking is gesteld.²⁴⁷ Desgevraagd stelt de instelling gegevens ter beschikking aan de toezichthouder met betrekking tot de uitvoering van deze regeling.²⁴⁸

In algemene zin is de doelstelling van de Sanctieregelgeving het handhaven of herstellen van de internationale vrede, veiligheid of de bevordering van de internationale rechtsorde dan wel de bestrijding van terrorisme.²⁴⁹ Op het gebied van de financiële sanctiemaatregelen heeft de Sanctieregelgeving – in specifieke zin – als doel dat er geen financiële middelen, al dan niet direct, ter beschikking zijn of worden gesteld aan de (rechts)personen en entiteiten genoemd in de Sanctieregelgeving.

Bij de te treffen AO/IC-maatregelen – die er toe moeten leiden dat een instelling in staat is haar administratie zodanig te controleren dat ze de financiële middelen van de in de Sanctieregelgeving genoemde (rechts)personen en entiteiten kan detecteren en bevriezen en de toezichthouder daarover onverwijld kan informeren – is bewust gekozen voor een 'principal based' normstelling. De instelling dient zelf te bepalen op welke wijze zij die controle uitvoert en wat daarvoor nodig is. Van de instelling wordt verwacht dat zij een eigen risico-inschatting maakt op basis waarvan zij maatregelen treft ter uitvoering van deze regeling, waarbij de instelling zich telkens moet vergewissen dat het risico minimaal is dat, bij een financiële dienst of transactie, financiële middelen naar een van de (rechts)personen en entiteiten, genoemd in de Sanctieregelgeving gaan. Hiertoe is een adequate risico-analyse van de gehele organisatie noodzakelijk.

Indien de Sanctieregelgeving niet wordt nageleefd begaat een instelling een economisch delict, zoals hierboven reeds aan de orde is gekomen. Indien de toezichthouder de getroffen AO/IC-maatregelen ontoereikend acht, zal zij de voorschriften van deze

²⁴⁵ Artikel 2 lid 2 Regeling toezicht Sanctiewet 1977.

²⁴⁶ Artikel 3 Regeling toezicht Sanctiewet 1977.

²⁴⁷ Artikel 4 Regeling toezicht Sanctiewet 1977.

²⁴⁸ Artikel 5 Regeling toezicht Sanctiewet 1977.

²⁴⁹ Zie artikel 2 van de Sanctiewet 1977.

regelgeving handhaven door middel van de haar toekomstige handhavingsmaatregelen. Zoals een aanwijzing, boete of last onder dwangsom.²⁵⁰

Regeling toezicht Sanctiewet 1977

- *Normadressaat*: instellingen (kredietinstellingen; financiële ondernemingen die rechten van deelneming in een beleggingsinstelling mogen aanbieden of beheerder van een beleggingsinstelling mogen zijn; geldtransactiekantoren; financiële ondernemingen die beleggingsdiensten verrichten; pensioenfondsen en beroepspensioenfondsen; financiële ondernemingen die het bedrijf van verzekeraar uitoefenen; het notarieel pensioenfonds; en trustkantoren
- *Norm*:
 - instellingen waarborgen dat zij op het gebied van AO/IC maatregelen hebben getroffen ter naleving van de Sanctieregelgeving, die in ieder geval zien op een adequate controle van de administratie van de instelling op het overeenkomen van de identiteit van de relatie met een (rechts)persoon of entiteit, als bedoeld in de Sanctieregelgeving (de e-CTFSL), met het oog op het bevriezen van de financiële middelen van die relatie of het voorkomen van het ter beschikking stellen van financiële middelen of diensten aan die relatie
 - de instelling die constateert dat de identiteit van een relatie overeenkomt met een (rechts)persoon of entiteit als bedoeld in de Sanctieregelgeving (de e-CTFSL) meldt dit onverwijld aan de toezichthouder
 - bij een melding legt de instelling tevens gegevens over van de identiteit van die relatie aan de toezichthouder
 - de instelling bewaart de meldingen, alsmede de gegevens van rekeningen en transacties van de relaties tot vijf jaar nadat de Sanctieregelgeving, waarin de betreffende (rechts)persoon of entiteit is genoemd, niet meer van kracht is of buiten werking gesteld
 - de instelling stelt desgevraagd informatie ter beschikking aan de toezichthouder met betrekking tot de uitvoering van deze regeling

OFAC²⁵¹ en de OFAC-lijsten

Naast de Europese regelgeving krijgen sommige internationale dienstverleners – zoals de Rabobank en ABN AMRO – te maken met Amerikaans sanctiebeleid. Het Amerikaanse Office of Foreign Assets Control (van het US Department of the Trea-

²⁵⁰ Algemene Toelichting van de Regeling toezicht Sanctiewet 1977, p 5.

²⁵¹ Het Office of Foreign Assets Control werd in 1950 in het leven geroepen om ten tijde van de Koreaanse oorlog grip te krijgen op Chinese en Koreaanse eigendommen in de VS.

sury) is voor dit beleid verantwoordelijk. Het OFAC heeft als huidige taken het administreren en handhaven van economische sancties, wat instrumenteel is voor het buitenlands beleid en de nationale veiligheid. Los van de VN kan de VS op eigen initiatief sancties afkondigen.²⁵²

Het OFAC beleid geldt voor alle (rechts)personen binnen de jurisdictie van de VS. Onder andere op basis van specifieke (Amerikaanse) wetgeving, heeft het OFAC de bevoegdheid toezicht te houden op transacties en het bevriezen van activa onder Amerikaanse jurisdictie. Voor deze sancties geldt dat zij meestal zijn gebaseerd op VN- en andere internationale mandaten, dat zij multilateraal zijn en dat zij nauwe samenwerking met verwante overheden met zich meebrengen.²⁵³

Ter illustratie van de handhaving van de Amerikaanse regels, kan de volgende passage uit een artikel dat april 2007 in *Banking Review* verscheen dienen, waarin de handhaving van deze regels bij de Rabobank wordt beschreven:

'In de praktijk ziet de handhaving van deze regels bij de Rabobank er als volgt uit: het beleid van het Directoraat Toezicht van de Rabobank Nederland baseert zich in de eerste plaats op de sanctielijsten van de EU. De lijst van landen waarvoor economische sancties gelden, behelst vooral de traditionele handelsembargo's op wapens, munitie en militaire dienstverlening. Wanneer een klant transacties met deze landen uitvoert, dient de bank vast te stellen of deze niet in strijd zijn met de geldende sanctiewetgeving. Daarnaast richt de wetgever zich via financiële sancties op specifieke rechtspersonen. Staat een klant op de EU-namenlijst, dan moet de bank de transactie blokkeren, eventuele tegoeden bevriezen en de relatie beëindigen. Voor zowel de landenlijst als de namenlijst geldt dat medewerking verlenen aan transacties die in strijd zouden zijn met de sanctiewet gelijk staat aan het plegen van een strafbaar feit. De interne richtlijnen houden voorts ook rekening met de OFAC bepalingen. Vanaf februari 2006 worden alle dollartransacties op centraal niveau getoetst aan de OFAC-lijsten. Dreigt een aanvaring met deze bepalingen, dan kaatst Rabobank de transactie terug naar de opdrachtgever om beslaglegging door de Amerikaanse clearingbanken te voorkomen.

De sanctiewetgeving is in de eerste plaats van belang bij het aangaan en onderhouden van klantrelaties. Alle onderdelen van de Rabobank Groep volgen de Customer Due Diligence (CDD) richtlijnen volgens het 'ken-uw-klant-principe'. Dit houdt in dat de bank zowel bij acceptatie als bij reviewprocessen de klant toetst aan de meest recente EU-namenlijst. Bij de maandelijkse review van het centrale klantenbestand kijkt de bank ook naar de OFAC-namenlijst. Daarnaast toetst de Rabobank Groep de personalia van elke nieuwe medewerker aan de EU-namenlijst. Komt een kandidaat hierop voor, dan kan Rabobank met de betrokkene geen dienstbetrekking aangaan.

²⁵² R. de Milliano & E. Versteegh, *Financiële sector speelt belangrijke rol in internationale sanctiewetgeving; Slimme financiële maatregelen effectiever dan boycotts*, *Banking Review*, april 2007, p. 10-13.

²⁵³ Zie <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/>.

*Overigens hoeven de gevolgen van het sanctiebeleid niet per se een sterke wissel te trekken op de commerciële belangen. Voorwaarde is wel dat financiële instellingen helder zijn in hun interne toezichtbeleid. Het directoraat Toezicht van Rabobank Nederland speelt hierop in door faciliterende richtlijnen op te stellen en hun Compliance Officers als adviseur voor de commercie te positioneren.*²⁵⁴

Uit bovenstaande passage kan worden opgemaakt dat de OFAC bepalingen in de interne richtlijnen van – *in dit voorbeeld* – de Rabobank van invloed zijn; alle dollartransacties worden op centraal niveau getoetst aan de OFAC-lijsten. Daarnaast is er een maandelijkse review van het centrale klantenbestand, waarbij de OFAC-lijsten worden gebruikt.

Terroristen, terroristische groeperingen en terrorisme ondersteunende netwerken, welke zijn aangewezen krachtens zogeheten Executive Orders²⁵⁵ of welke zijn aangemerkt als een Foreign Terrorist Organisation (verder: FTO)²⁵⁶, worden op een publieke OFAC-lijst geplaatst en worden 'Specially Designated Nationals' of 'SDNs' genoemd. In de verschillende Amerikaanse 'Terrorism Programs' wordt hierbij een onderscheid gemaakt in zogeheten Specially Designated Global Terrorists (SDGTs), Specially Designated Terrorists (SDTs) en FTOs. De meest recente OFAC-lijst is op de website van het US Department of Treasury te downloaden; op deze lijst meer dan 5000 personen die door de Amerikaanse overheid als terroristen en/of criminelen worden aangemerkt.²⁵⁷

Het OFAC beleid geldt – zoals hierboven reeds aan de orde is gekomen – voor alle (rechts)personen binnen de jurisdictie van de VS. De OFAC richt zich tot 'U.S. persons' waaronder – zoals hieronder nader zal worden toegelicht – ook Nederlandse instellingen kunnen komen te vallen.

Het is voor 'U.S. persons' verboden om niet-geautoriseerde transacties te verrichten, diensten te verlenen en andere betrekkingen met de aangewezen individuen of entiteiten te hebben. Elk vermogen of vermogensbestanddeel van een aangewezen persoon dat binnen het bereik van een 'U.S. person' komt, moet worden geblokkeerd en gemeld aan het OFAC.²⁵⁸

254 R. de Milliano & E. Versteegh, *Financiële sector speelt belangrijke rol in internationale sanctiewetgeving; Slimme financiële maatregelen effectiever dan boycotts*, Banking Review, april 2007, p. 10-13.

255 Het gaat om de volgende Executive Orders: E.O. 12947 ('Prohibiting Transactions With Terrorists Who Threaten To Disrupt The Middle East Peace Process'), E.O. 13099 ('Prohibiting Transactions With Terrorists Who Threaten To Disrupt The Middle East Peace Process') en E.O. 13224 ('Blocking Property and Prohibiting Transactions With Persons Who Commit, Threaten to Commit, or Support Terrorism').

256 Het aanmerken van een organisatie als FTO geschiedt grond van de Antiterrorism Act van 1996: de Secretary of State is bevoegd, in overleg met de Secretary of Treasury en de Attorney General, organisaties aan te wijzen die voldoen aan de criteria voor het zijn van een FTO.

257 Zie <http://www.ustreas.gov/offices/enforcement/ofac/sdn/t11sdn.pdf>.

258 Terrorist Assets Report, Calendar Year 2005 Fourteenth Annual Report to Congress on Assets in the United States of Terrorist Countries and International Terrorism Program Designees, Office of Foreign Assets Control, U.S. Department of the Treasury 2005, p. 4-6.

Onder het begrip 'U.S. persons' moet volgens het OFAC worden verstaan: *any United States citizen, permanent resident alien, entity organized under the laws of the United States (including foreign branches) or any person in the United States.*²⁵⁹ In het Terrorists Assets Report van het OFAC worden op basis van deze definitie de volgende vier groepen onderscheiden:

- i all U.S. citizens, U.S. permanent resident aliens, and foreign nationals present in the United States;
- ii U.S. citizens and U.S. permanent resident aliens abroad;
- iii corporations organized under U.S. Law and foreign companies' branches/subsidiaries located in the United States;
- iv foreign branches of U.S. companies.²⁶⁰

Door de onder iii genoemde groep – dochters van buitenlandse bedrijven in de VS – kunnen de OFAC bepalingen ook op Nederlandse bedrijven van toepassing zijn, indien zij met de Verenigde Staten zaken doen.

Hoewel de Amerikaanse wetgeving niet wereldwijd geldt, wordt van financiële instellingen, die met de Verenigde Staten zaken doen, geëist dat zij op deze wetgeving gebaseerde regels implementeren. Zo wordt van financiële instellingen in de VS bijvoorbeeld geëist dat zij hun 'Know-Your-Customer'-beleid wereldwijd implementeren. Omdat voor veel internationale banken het opschorten van hun activiteiten in de Verenigde Staten geen overweging is, worden op deze manier indirect ook KYC-verplichtingen opgelegd aan andere landen.²⁶¹ De OFAC bepalingen zijn op overeenkomstige wijze van toepassing; zij vormen een onderdeel van het KYC-beleid en zijn van toepassing bij het maken van een risico analyse van bestaande en nieuwe klanten van de financiële instellingen.²⁶²

Op overtreding van de OFAC-bepalingen kan aan een instelling een geldboete tot \$500.000 worden opgelegd. Individuele straffen (opgelegd aan natuurlijke personen) kunnen worden opgelegd tot \$250.000 en/of 20 jaar gevangenisstraf.²⁶³

In 2005 is ABN AMRO beboet vanwege tekortkomingen in het US dollar clearing center van de bank in New York en overtredingen van de regels van het OFAC in het kantoor van de bank in Dubai. Het gaat om een boete van \$75.000.000. Daarnaast is ABN AMRO overeengekomen een vrijwillige gift te doen van \$5.000.000 ten behoe-

259 Section 3 c, Executive Order 13224 blocking Terrorist Property and Prohibiting Transactions with Persons who Commit, Threaten to Commit, or Support Terrorism.

260 Terrorist Assets Report, Calendar Year 2005 Fourteenth Annual Report to Congress on Assets in the United States of Terrorist Countries and International Terrorism Program Designees, Office of Foreign Assets Control, U.S. Department of the Treasury 2005, p. 6.

261 B.H.M. Custers, *Risicoprofilering en identificatie van terreurfondsen*, Banking Review oktober 2006, p. 28.

262 B.H.M. Custers, *Risicoprofilering en identificatie van terreurfondsen*, Banking Review oktober 2006, p. 29-30.

263 Executive Order 13224 blocking Terrorist Property and Prohibiting Transactions with Persons who Commit, Threaten to Commit, or Support Terrorism.

ve van de Illinois Bank Examiners' Education Foundation, hetgeen het totaal bedrag gemoeid met deze sanctie op \$80.000.000 brengt.²⁶⁴

5 Tot slot

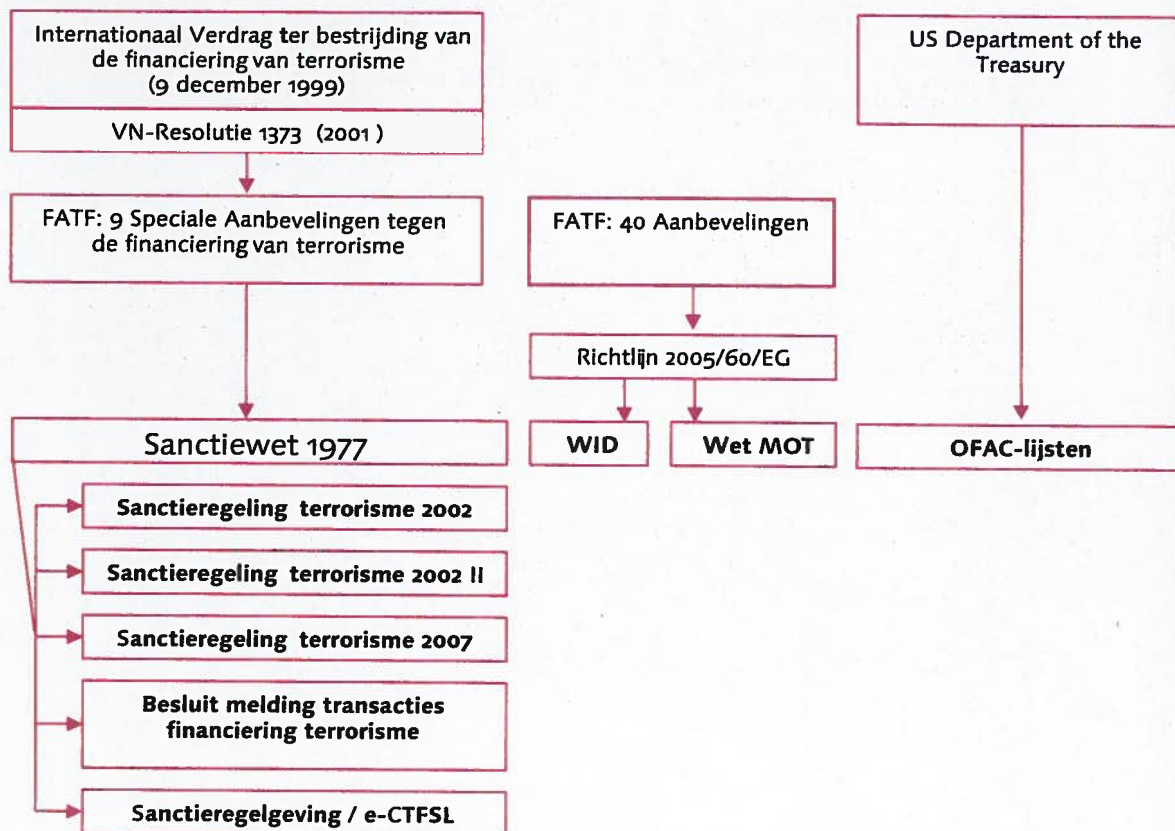
In de strijd tegen de financiering van terrorisme wordt *mijns inziens* in toenemende mate gebruik gemaakt van freeze lijsten en Europese databanken. Hierop staan (rechts)personen, groepen en entiteiten, ten aanzien waarvan (vanwege het verband met terrorisme) de tegoeden dienen te worden bevroren, en ten aanzien waarvan het verboden is activa ter beschikking te stellen, dan wel financiële diensten te verrichten. Naast de freeze lijsten van de Sanctieregeling terrorisme 2002, 2002 II en 2007 die (vanwege de strafbaarstelling in de Sanctiewet 1977) door Nederlandse financiële instellingen dienen te worden geraadpleegd, dient sinds 1 juli 2004 (eveneens op grond van de Sanctiewet 1977) de electronic Combined Targeted Financial Sanctions List van de Europese Commissie wekelijks te worden geraadpleegd. Deze Europese databank beoogt in te spelen op de veranderingen waar de bovengenoemde freeze lijsten mee te maken hebben. Naast de Europese regelgeving krijgen internationaal opererende financiële dienstverleners, die met de Verenigde Staten zaken doen, te maken met Amerikaans sanctiebeleid. In dit kader dienen zij, naast de bovengenoemde lijsten en databanken, maandelijks de OFAC-lijsten te raadplegen. Het OFAC-beleid geldt voor alle financiële instellingen buiten de Verenigde Staten die een dochterinstelling in de VS hebben. Van deze financiële instellingen wordt verwacht dat zij het OFAC-beleid wereldwijd implementeren, op straffe van substantiële geldboeten.

Door de toename en uitbreiding van het aantal freeze lijsten en Europese databanken (die bovendien aan veranderingen onderhevig zijn) wordt – *mijns inziens* – van financiële instellingen een (nog) actievere houding verwacht; van financiële instellingen wordt geëist dat zij nauwlettend in de gaten houden welke nieuwe entiteiten aan de lijsten en databanken zijn toegevoegd, om te voorkomen dat zij op basis van het Amerikaanse sanctiebeleid aansprakelijk worden gesteld.

Ter afsluiting volgt in figuur 1 (op de volgende bladzijde) een schematisch overzicht van de voor Nederlandse instellingen geldende wet- en regelgeving met betrekking tot de bestrijding van terrorismefinanciering en de verplichtingen op grond van de e-CTFSL en de OFAC-lijsten.²⁶⁵ Voor de volledigheid bevat het schematisch overzicht tevens het 'internationale kader' waarop deze regelgeving is gebaseerd.

²⁶⁴ <http://www.abnamro.com/pressroom/releases/2005/2005-12-19-nl-r.jsp>.

²⁶⁵ De wet- en regelgeving waaraan Nederlandse instellingen dienen te voldoen is in het schematisch overzicht vet gezet.

Figuur 1